

Gemeenten regio Alkmaar en de Gemeenschappelijke Regelingen

Aanleiding

Kort na het zomerreces beginnen de Gemeenschappelijke Regelingen aan het opstellen van hun Kadernota 2026. Deze kadernota is de eerste die plaatsvindt in het financieel ravijn waarmee gemeenten geconfronteerd worden. Als gevolg van de korting op het gemeentefonds door het rijk wordt het voor deelnemende gemeenten namelijk een uitdaging om vanaf 2026 hun bijdrage op niveau te kunnen houden. Dat betekent dat in de kadernota aandacht moet worden besteed aan hoe de Gemeenschappelijke Regelingen invulling kunnen geven aan besparingen die noodzakelijk zijn. Vanuit de regio Alkmaar willen wij over de aanpak daarvan een concreet voorstel doen. Onlangs heeft de regietafel ook een voorstel gedaan. Wij hebben rekening gehouden met de voorstellen van de regietafel, om te voorkomen dat Gemeenschappelijke Regelingen met diverse voorstellen rekening moeten houden.

Al in de zomer van 2023 heeft de gemeente Uitgeest per brief aandacht gevraagd voor de structurele tekorten in haar begroting en heeft het college aan de gemeenschappelijke regelingen gevraagd om voorstellen tot mogelijke ombuigingen in kaart te brengen. Op 8 maart 2024 heeft de gemeente Bergen, eveneens per brief, er bij de besturen van de regelingen op aangedrongen om inzichtelijk te maken op welke wijze er vanaf 2026 'verstandige en verantwoorde' ombuigingsvoorstellen kunnen worden doorgevoerd. De gemeenteraden van Alkmaar, Dijk en Waard en Heiloo hebben dat in hun zienswijzen bij de Kadernota's 2025 gedaan en de gemeenteraad van Castricum in zijn zienswijze bij de Begrotingen 2025.

Context bezuinigingen

Namens de colleges van de regio Alkmaar hebben de wethouders Financiën overlegd wat de korting op het gemeentefonds betekent voor de participatie van hun gemeenten in de Gemeenschappelijke Regelingen en het initiatief genomen om te komen tot een eenduidige werkwijze en die te coördineren. Gezamenlijk zijn wij verbonden aan twaalf partijen, waarbij opgemerkt dient te worden dat Uitgeest voor twee belangrijke regelingen (VR en GGD) participeert in een andere regio. Omdat in deze regelingen in Noord-Holland Noord wordt samengewerkt met nog eens elf andere gemeenten leggen wij ons voorstel ook aan deze gemeenten voor om zoveel mogelijk tot één aanpak te komen en die tijdig aan alle verbonden partijen voor te leggen, zodat zij daar in de opmaat naar de Kadernota 2026 rekening mee kunnen houden. In bijlage 2 is een overzicht van alle regelingen opgenomen.

Wij realiseren ons daarbij dat de situatie per Gemeenschappelijke Regeling verschillend is. Toch vinden wij het belangrijk om met iedere regeling het gesprek aan te gaan als verlengd lokaal bestuur. Geen van onze gemeenten is in staat om zijn begroting vanaf 2026 sluitend te krijgen, zonder dat naar alle onderdelen van de begroting wordt gekeken en dus ook naar de taken en budgetten van de Gemeenschappelijke Regelingen. Per gemeente in de regio Alkmaar is de totale bijdrage aan verbonden partijen 10% tot 20% van de totale begroting. In Bergen, Uitgeest, Castricum en Heiloo loopt dat op tot meer dan 40%, omdat de werkorganisatie BUCH ook een Gemeenschappelijke Regeling is. Alles opgeteld gaat het om een structureel deel van onze gezamenlijke begrotingen in de regio Alkmaar met een totale omvang van 150 tot 200 miljoen Euro. Voor de gemeenten staat het daarom vast dat het niet mogelijk is om onze begrotingen sluitend te krijgen zonder dat de Gemeenschappelijke Regelingen daar een bijdrage aan leveren.

Voor de bestuurders in de regio Alkmaar bestaat over nut en noodzaak van alle regelingen geen discussie. De Gemeenschappelijke Regelingen voeren in het verlengde van onze gemeenten taken uit die wijzelf afzonderlijk niet kunnen uitvoeren, of in ieder geval niet tegen de kwaliteit of met dezelfde efficiëntie, die nu wordt geleverd. Ons voorstel gaat daarom niet over vraagstukken als uitstappen of niet langer actief participeren, maar vooral over de zoektocht naar ruimte in de taken,

organisatie en werkwijze van de regelingen om invulling te geven aan de noodzaak van besparingen. Wij hebben deze vertaald in een lijst met vragen die een handvat vormen om een aantal concrete aspecten in beeld te brengen en te kunnen beoordelen (zie bijlage 1).

Verzoek tot in kaart brengen van besparingen

Wij stellen voor om te komen tot een concrete en gerichte aanpak. Daarbij is onze ambitie dat per Gemeenschappelijke Regeling de begroting voor 2026 sowieso niet hoger zal zijn dan de begroting die reeds voor 2025 is vastgesteld. Indien er onverhoopt toch sprake is van een verhoging ten opzichte van 2025 zonder dat er sprake is van een taakuitbreiding dan zal deze gepaard moeten gaan met een taakstelling die in omvang gelijk is aan de het bedrag van de verhoging, zodat ten minste de 0-lijn is geborgd.

Bij de voorgestelde aanpak is het van belang te kijken naar zowel de taken (omvang, invulling, mogelijkheden tot efficiëntie) als naar de overheadkosten.

De voorgestelde aanpak is als volgt:

- Het zoeken naar mogelijkheden tot besparingen vindt plaats aan de hand van een aantal concrete vragen (zie bijlage 1). Deze vragen zijn ingedeeld volgens de opzet van de regietafel;
- Het beantwoorden van de vragen en verder verkennen van de mogelijkheden tot besparingen voor de bespreking in de besturen vindt vooral plaats door intensieve ambtelijke voorbereiding door de Gemeenschappelijke Regelingen samen met de financiële controllers van de verschillende gemeenten. Deze controllers denken ook bij de gemeenten zelf mee over de invulling van besparingen in de begrotingen.
- De maatregelen zijn gericht op het aangeven hoe drie scenario's kunnen worden ingevuld: scenario's van 3%, 5% en 7% besparingen. Ook de effecten op de dienstverlening aan inwoners moeten worden aangegeven;
- De uitkomsten worden tijdig besproken in de besturen van de Gemeenschappelijke regelingen om bij de kadernota's de voorstellen voor besparingen toe te voegen.

Wij hebben dit voorstel ook voorgelegd aan de centrumgemeenten van de regio's Noordkop en West-Friesland. Zij brengen dit in de eigen regio. Dit vanuit de gedachte dat het voor de regelingen ondoenlijk is als zij een groot aantal verschillende uitgangspunten mee krijgen bij de start van de voorbereidingen op hun Kadernota 2026. Omdat alle gemeenten in Noord-Holland Noord voor vergelijkbare uitdagingen staan, is de verwachting dat alle betrokken gemeenten in grote lijnen onze inbreng kunnen ondersteunen.

Bijlage 1. Vragen om de mogelijke ruimte voor besparingen in beeld te brengen.

Taken:

1. Welke taken hebben geen wettelijke verplichting, of worden uitgevoerd op een uitgebreider niveau dan verplicht is? Wat is de omvang daarvan?
2. Welke taken worden uitgevoerd op basis van een Service Level Agreement (of Pluscontract) pilot of experiment uitgevoerd
3. Met welke taken of ambities kan de GR in 2026 stoppen zonder dat daar een deelnemende gemeente of groep inwoners een sterk ongewenst maatschappelijk effect van ondervindt?

Overhead:

4. Welke bedrijfsmiddelen (zoals huisvesting, wagenpark, ICT, etc.) kunnen vanaf 2026 efficiënter dan nu worden ingezet, om zodoende een besparing te bewerkstelligen zonder dat de uitvoering van taken daar feitelijk onder lijdt?
5. Welke boekhoudkundige ingrepen (zoals verlenging van afschrijvingstermijnen, herfinanciering van leningen, etc.) kunnen vanaf 2026 helpen om een structurele besparing te bewerkstelligen?
6. Welke efficiëntiemaatregelen in de personele organisatie behoren wat u betreft tot de mogelijkheden en tot welke besparingen leidt dit?

Overige:

7. Welke actie zet (heeft) u zelf in gang (gezet) om de financiële uitdaging van de deelnemende gemeente te adresseren en welke voorstellen tot ombuiging heeft u voor ogen?

De voorgestelde besparingen moeten leiden tot drie scenario's waarbij respectievelijk 3%, 5% en 7% wordt omgebogen ten opzichte van de bedragen die nu in uw meerjarenraming zijn opgenomen.